folk/ed. Derg, 2020; 26(3):647-670
DOI: 10.22559/folklor.1225

Kent Kökenli Kadın Eğlencelerine Yeni Bir Örnek: Kerem'le Kız Kıza

A New Example of Urban Women's Entertainment: Girl to Girl with Kerem

Aslı Büyükokutan Töret*

Öz

Sanayileşmeye paralel olarak başlayan kente göç, toplumların gündelik yaşamında ve eğlence şekillerinde değişmelere yol açmıştır. Kadınların çalışma hayatına katılması ve kadın işgücünün ülke kalkınmasındaki öneminin anlaşılarak bu yönde politikaların izlenmesi, kentlerde kadınların da eğlenceye duyduğu ihtiyacın nedenini ortaya koymaktadır. Ev ve iş hayatının neden olduğu stres, zorluk ve yorgunluktan kadınları uzaklaştıran, hoşça vakit geçirmelerini sağlayan eğlence ve bu ihtiyacın giderilme şeklini özellikle kültür değişmeleri bağlamında değerlendirmek gerekmektedir. Eskişehir il merkezinde hafta içinde gerçekleştirilen Kerem'le Kız Kıza adlı program, bu ihtiyaca yönelik kent kökenli eğlencelere bir örnektir. İcracısı konservatuvar mezunu olan ve ortalama üç saat süren programın her hafta dolu olması, kent kadınlarının yeni eğlence arayışı içinde olduklarını göstermektedir. Bilhassa kentteki üst gelir ve eğitim grubu mensuplarının yoğun ilgi gösterdikleri eğlencede, bazı geleneksel unsurları canlandırma ve yaşatma gayreti de dikkat çekmektedir. Makalede, Eskişehir'de sadece kadınların katılabildiği Kerem'le Kız Kıza adlı eğlence programı yapısal ve işlevsel bir yaklaşımla ele alınmıştır. "Katılma", "gözlem" ve "mülakat" yöntemleriyle elde edilen verilerden hareket-

Geliş tarihi (Received): 7.04.2020 - Kabul tarihi (Accepted): 12.05.2020

* Doç. Dr. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. abuyukokutan@hotmail.com. ORCID ID 0000-0001-8732-6043

le söz konusu programın, kadınların sosyalleşmesi, dayanışması, toplumsal baskı ve kontrol mekanizmasından kurtulması açısından önemli bir görevi yerine getirmekte olduğu görülmüştür. Kadınların, icracısının biyolojik cinsiyetinden rahatsız olmadıkları, onun koreografisi, sahne kostümü, repertuvarı, zenne ve dansçılarla yaptığı şovu ile eğlendikleri, kendisiyle fotoğraf çektirdikleri gözlemlenmiştir. İcracının şarkıcı kimliğinin, cinsiyet kimliğinin önüne geçmesi hâlihazırda yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet kodlarının kırılmaya başlaması hakkında da önemli ipuçları sunmaktadır.

Anahtar sözcükler: *Eskişehir, kent, kadın, eğlence, matine, yapı, işlev*

Abstract

The migration to the city, which started in parallel with industrialization, has led to changes in the daily life of societies and their entertainment. The participation of women in workforce and the importance of the female labour presence in the development of the country are appreciated and following the policies towards this direction reveals the reason behind women also have a need for entertainment. It is necessary to evaluate the entertainment and the enjoyment that pulls women away from the stress, difficulty and fatigue caused by home and work life and the way this need is met, especially in the context of cultural changes. The program called Girl with Girls to Girl with Kerem held in Eskişehir city center during the week is an example of urban-based entertainment towards this need. The program lasting 3 hours is performed by a graduate of the conservatory and it being full every week indicates that urban women are in search of novel entertainment. In the entertainment which has seen great interest from members of high income and high education groups in city, the effort to revive and preserve various traditional elements attracts attention. In the article, the entertainment program called Girl to Girl with Kerem, in which only women can participate in Eskisehir, is approached with a structural and functional approach. Based on the data obtained with the techniques of "participation", "observation" and "interview", It has been observed that he fulfills an important duty in terms of socialization, solidarity of women and casting social pressure and control mechanism aside. It was observed that the women were not disturbed by the biological gender of the program's performer, enjoyed his choreography, stage costume, repertoire, his spectacles with his drag queens and dancers, and they took photos with him. The musician identity of the performer surpassing his gender identity also provides important clues about the breaking of the already established gender codes.

Keywords: *Eskişehir, city, women, entertainment, matinee, structure, function*

Extended summary

Today, a large part of the population lives in urban areas in Turkey. Researching urban people's sense of entertainment will bring new perspectives to the field of Turkish folklore. The main aim of this article is to make a contribution to the studies investigating the sense of entertainment of the urban women by addressing an entertainment program, in which a certain

part of the women living in the city center of Eskisehir shows interest, from various aspects. As is known, industrialization and concomitant factors such as urban migration and modernity cause new entertainment systems to occur in cities, some changes and transformations in the structure of existing local entertainment types or institutions to come up, and those who lose their functions to disappear. The urban-based entertainment program called Kerem'le Kız Kıza (Girl-to-Girl with Kerem), which has been organized regularly in Eskisehir for four years and which only women can participate, is an indicator of the understanding that there is a core that allows to modernize, update or make changes in the tradition and thus allows to perpetuate the tradition, and each tradition evolves by changing unless this core is lost. In the traditional community life, there is no definite distinction between work and leisure time during works such as boiling bulgur, making pekmez (a molasses-like syrup) and cutting eriste (a type of egg noodle) after the harvesting-threshing season. People both pour out their grief to each other and gossip while working. The leisure time of urban women is more complex when they are free and independent outside of their work life. It is more formal and requires a certain preparation process. It prompts folklorists to an interdisciplinary study with this feature. In the article, the individual and social functions of the entertainment program named Kerem'le Kız Kıza are evaluated in terms of its performer, organizers, participants and setting, time and duration of the performance, place, type of entertainment, rules, seating, and catering concept. The entertainment program held in Eskisehir 222 Park Retro Hall was attended and participant observation was performed, and both the participants and the oral sources that had previously participated in the program were interviewed. Kerem Aksen, the program's performer, was contacted and a deep interview was carried out. The WhatsApp group named Kız Kıza Kerem was participated in and women's way of participating in the program and their opinions and suggestions on the program were followed. It is possible to present the obtained results as follows:

The structure and content of the entertainment change and transform in parallel with the social, cultural and technological developments in daily life, especially with the needs of the individual. The women's session, which is one of the entertainments for women of the urban society, is not very popular today and is not performed in its old spirit. The most important reason for this is that the education level of the woman is advanced and women take place in business life. Being aware of the need for entertainment of women who work actively both inside and outside the home, the entertainment industry has organized the women's session, which was preferred by women in the past, in a different format in terms of performer, participant, time and place, and offered it to women. Thanks to the electronic culture media, the program, created by closely seeing and following the entertainment environments and types in other cultures, and adapting the elements such as stage shows, dance, and music to Turkish entertainment, was especially enjoyed by working women. The fact that the performer is a graduate of the conservatory department, teaches at the university, is in constant communication with people and closely follows the current life is also a big factor in this. These qualifications are also important in terms of women having fun with the performer, dancing with him, or even sharing some of their problems with him by ignoring his gender. This situation also shows that the gender codes that have already been rooted in society have begun to break.

It is possible to say that Kerem'le Kız Kıza has individual and social functions when considered within the framework of performer, performance, place and participants. Women go out at night, even once a week, make time for themselves, meet with their fellows, have fun, socialize, help each other, relax by expressing some of their problems and wishes, and find solution suggestions. The entertainment program, which does not prevent women from acting freely but also has some specific rules, is important in terms of transmitting tradition, social norms and values.

While the structure of entertainment is shaped in line with the needs of individuals, or society, to speak more generally; the preservation of some elements in the traditional structure of society is remarkable. Paying attention to the sensitivity regarding the privacy in the performances of dancers who are a part of the show, as well as zenne (men who traditionally played like women in women's outfits) and belly dancers is an example of this situation.

Continuing the women's entertainment, which is a part of the urban culture, by updating it today is important in terms of their mentioned functions. This situation is also an indicator of the fact that entertainment is a necessity and its different ways of functioning, structure and functions may be mentioned in the future.

Giriş

Kültür, tavus kuşu gibidir. Genel itibariyle kapalı vaziyette duran kuyruğunu bir yelpaze gibi açtığında müthiş bir görüntü ortaya çıkar. Dil, din, tarih, coğrafya, edebiyat, sanat, müzik, giyim-kuşam, yeme-içme, eğlence çeşitleri, gelenek-görenekler, inanışlar ve diğerleri. Ait olduğu toplumun algı, ilgi, tutum ve davranışlarının anlamları, nesiller arası bir miras olarak aktarılagelen bu rengarenk kuyruğun altında saklıdır. Sözlü ve yazılı kültür ortamlarında meydana getirilip sürdürülen bu miras, iletişim ağları sayesinde elektronik kültür ortamında geniş bir alana yayılabilmektedir (Ong, 2013).

İnsan davranış ve düşünce sistemlerinin, doğal yasalara bağlı oldukları için bilimsel olarak incelenebileceğini belirten Edward Tylor'a göre kültür, "bir toplumun üyesi olarak insanın kazandığı bilgi, inanç, gelenek, sanatsal faaliyet, hukuk, ahlaki değerler ve diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir bütündür" (Tylor, 1958: 1; Kottak, 2008: 46). Yani kültür, biyolojik olarak değil, toplumsal araçlarla aktarılıp iletilen her şeyi kapsar (Marshall, 1999: 442). Paylaşılan görüşler, değerler ve davranışların ölçütü olan kültür, bireyin eylemlerini gruplar için anlaşılır kılar (Haviland vd. 2008: 104).

Beşeri ve sosyal bir bilim olan halkbiliminin/folklorun, insan ve insan davranışları konularını tahlil ederek kültürel muhteva, kültürün yapısı bağlamında insanı anlamaya çalışan bir bilim dalı (Çobanoğlu, 2008: 18-19) olduğu göz önüne alındığında, eğlenme ihtiyacının giderilmesine yönelik araştırmaların önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Öyle ki folklorun işlevleri arasında "hoş vakit geçirme, eğlenme ve eğlendirme" ilk sırada yer almaktadır (Bascom, 2005: 146) ve ölüm dışında hayatın her döneminde eğlence söz konudur. Kültürün farklı taraflarının sergilendiği icra ortamları olan eğlenceler (Özdemir, 2005: 17), kültürün korun-

masında ve aktarılmasında, toplumsal düzenin devam ettirilmesinde, bireylerin eğitilmesinde ve yetişkinliğe hazırlanmasında, sosyal otokontrolün gerçekleştirilmesinde önemli işlevlere sahiptir (Özdemir, 1997: 279).

Eskişehir'de dört yıldan beri düzenli olarak gerçekleştirilen ve kadınların belirli bir kesiminin büyük ilgi gösterdiği "Kerem'le Kız Kıza" adlı eğlence programı da kentli kadının eğlence anlayışını ortaya koyması bakımından Türk halkbilimi sahasına veri sağlamaktadır. Kent kökenli söz konusu eğlence, geleneğin içinde yenilemeye, güncellemeye ya da değişiklik yapmaya ve böylece geleneği sürekli kılmaya izin veren bir öz olduğu, bu öz kaybolmadığı sürece her geleneğin değişerek geliştiği (Ekici 2008: 35-36) yönündeki düşüncenin bir göstergesidir.

Kerem'le Kız Kıza, "toplumsal cinsiyet klişeleri"ndeki değişimi görebilmek adına da önemli ipuçları sunmaktadır. Toplumsal cinsiyet zamana, şartlara ve beklentilere göre değişkenlik gösterebilmekte ve bunun yansımaları düşünce, inanç, statü, rol, söz, eylem ve simgelerde görülmektedir (Kottak, 2008: 443). Kadınlar bugün sadece bayramlar, kutlamalar ya da kendilerine özel gün ve ortamlarda eğlenip sosyalleşmemekte, hemcinsleriyle kaynaşmamaktadırlar. Hafta ortasındaki bir günün akşamında, icracısı ve ekibi ağırlıklı olarak erkeklerden oluşan bir eğlence programında, bar ortamında, geç saatlere kadar bu ekiple eğlenebilmektedirler. Bireyin toplum içindeki konumunu, rollerini ve cinsiyet kimliğini belirleyen değer yargılarının, normların ve algıların, değişebileceğini ortaya koyan (Açа, vd., 2019: 76) bu örnekte refah ve eğitim düzeyinin yüksek olduğu Eskişehir ili de önemli bir etkendir. Yazıda, Eskişehirli kadınların hizmetine sunulan bir eğlence programına odaklanılmakta ve bu yapılırken değişim ve dönüşüm faktörleri de dikkate alınmaktadır.

1. Çalışmanın yöntemi

Boş zaman, "bireyin kendisi ve başkaları için bütün zorunluluklardan ya da bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zamandır" (Tezcan, 1977: 4). Geleneksel toplum hayatında, örneğin erişte kesme, pekmez kaynatma gibi işler sırasında, iş ve boş zaman arasında kesin bir ayrım söz konusu değildir. Hem iş yapılır hem dertleşilir, dedikodu yapılır (Tezcan, 1977: 177). Kentli kadınların, iş hayatının dışında, bağımsız ve özgür oldukları boş zamanları ise daha karmaşıktır. Belli bir hazırlık süreci gerektirir, daha şeklîdir. Bu özelliğiyle halkbilimcileri disiplinler arası bir çalışmaya sevk etmektedir. Çalışmada, söz konusu eğlence programı icracısı, düzenleyicileri, katılımcıları ve ortamı, icra zamanı ve süresi, mekânı, eğlence şekli, kuralları, oturma ve yeme-içme konsepti açılarından ele alınarak, bireysel ve toplumsal işlevleri değerlendirilmiştir. Eskişehir'in önde gelen eğlence ve konser mekânlarından 222 Park Retro Hall'de gerçekleştirilen Kerem'le Kız Kıza'ya gidilerek katılımlı gözlem yapılmış, gerek katılımcılarla gerekse programa daha önceden katılmış olan sözlü kaynaklarla görüşülmüştür. Programın icracısı Kerem Aksen ile iletişime geçilmiş ve derin mülakat yapılmıştır. Katılımcılardan oluşan Kız Kıza Kerem adlı WhatsApp (Akıllı telefon iletişim uygulaması) grubuna dâhil olunarak kadınların programa katılım şekilleri ve program hakkındaki görüş ve önerileri takip edilmiştir.

2. Gelenek ve eğlence

Davranışsal norm ve değerleri benimseyip aşılayan, gerçek ya da hayali bir geçmişle süreklilik gösteren ve yaygın şekilde benimsenen ritüeller ya da başka sembolik davranış biçimleriyle ilgili toplumsal pratikler kümesi olan gelenekler (Marshall, 1999: 259), eğlenceyi de bünyesinde barındırmaktadır. Eğlence (entertainment) kavramının kökeni Latince "tenere" sözcüğü olup, kişinin keyifli, dengeli ve meşgul tutulması anlamına gelmektedir (Bosshart ve Macconi, 1998: 3). Eğlencenin içinde yer alan dans, müzik, giyim-kuşam, yiyecek ve içecek, oyun, sinema, festival gibi unsurlar, pek çok kültürel geleneğin aktarılması ve yaşatılması açısından işlevseldir (Özdemir, 2007: 12). Eğlence, icra yerinin ve yapılış biçiminin özelliklerine göre, siyasal, ekonomik, sosyal, aristokrat, işçi sınıfı, aile, köy, kent, teknolojik kültür gibi gruplara ayrılabilen kültürün bir parçasıdır ki (Erdoğan, 1999: 18) bu durum, eğlence araştırmalarına çok yönlü bakılması gerektiğini göstermektedir (Eğlence hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Özdemir 2005).

Bireyin ihtiyaçları eğlence anlayışını şekillendirmektedir. İçinde yaşanılan toplumun sosyal, kültürel ve dinî yapısı hatta coğrafya ve iklimi de bu şekillendirmede doğrudan etkendir. Türk kültüründe eğlence geleneği üzerine yapılan araştırmalarda tarımsal oyunların, hayvan benzetmelerinin, mevsimlere bağlı eğlencelerin, gölge oyunlarının tespit edilmiş olması bu durumun bir göstergesidir (And, 2003; And, 1985; Elçin, 1964). Yine Türkiye Selçukluları devrinde, askerî nitelikli oyunlar, içkili-şarkılı ziyafetler, seyran (gezinti), seyirlik oyun ve eğlenceler günlük hayatın bir parçası olarak halkın eğlenmesine vesile teşkil eden etkinliklerdendir (Ersan, 2006: 82). Söz konusu etkinliklerden bazıları -özellikle ritüel kökenli eğlenceler- kent yaşamında da güncellenerek özünü korumaya devam ederken bazıları geleneği oluşturan özün kaybolması nedeniyle unutulmuştur (Ekici, 2008: 35-36).

1950'li yıllarda sanayileşmenin etkisiyle ve kentleşmenin ortaya çıkmasıyla Türkiye'de göç olgusu hız kazanmıştır. Tarım devriminden sanayi devrimine geçiş, bireyleri ve yaşam şekillerini etkilemiştir (Koçak ve Terzi, 2012: 164). Kentlerin vaat ettiği yeni iş imkânlarından dolayı kentlere göç, kentlerde yeni eğlence sistemlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur/olmaktadır. Teknoloji ve kitle iletişim araçlarının da gelişmesiyle farklı bir boyut alan eğlence kültürü, boş zaman etkinliğine dönüşmüştür. Bireyleri bir arada tutan, eğlendiren, öğreten ve geleneği aktaran ritüelleri bulunan geleneksel toplu eğlencelerin (Uygur, 2019: 178) bazıları kent hayatıyla uzlaşırken bazılarının yapısında birtakım değişmeler meydana gelmiş/gelmekte, bazıları da kent hayatına uyum sağlayamayıp ortadan kalkmış/kalkmaktadır. Bu noktada, kahvelere has alaturka gösterileri alfranga mekânlarla birleştiren gazinolar, köy ve kent eğlencelerinin uzlaştığı ortamlar olmuştur (Erol, 2002: 86).

Geleneksel eğlence anlayışını, kentli olanla birleştiren gazinolar, hem kadın hem de erkek müşterilere hitap ediyor gibi görünse de, asıl olarak erkek dinleyicinin ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmiştir (Alkar, 2012: 132). Bir anlamda erkekler, kadınları boş zaman etkinlik biçimlerinden dışlayarak insani etkinlikleri tekelleri altına almışlar ve erkeksileştirmişlerdir (Aktaran Rakow, 1995: 18). Bu ortamlarda kadınlar, erkeklerin eğlencesine eşlik eden ikincil bireyler olarak yer almışlar, cinsel obje olarak algılanmışlardır. Kadınların

eğlenme ihtiyaçlarından kâr elde edilebileceğinin farkına varan gazinolar, mekânın karma müşteri yoğunluğunun en az olduğu, ev kadınlarının daha rahat katılım sağlayabildikleri gün ve saatlerde -genellikle Çarşamba günleri öğleden sonra- "Kadınlar Matinesi" eğlenceleri düzenlemeye başlamışlardır. Kadınlar hemcinsleriyle boş zamanlarını geçirip, gündelik hayatın sıkıntılarından geçici de olsa kurtulmuşlar, bu durum özellikle aile çevresinden uzaklaşmakta sorun yaşayan ev kadınları için işlevsel olmuştur (Alkar, 2012: 132). İşlevi değişmemekle birlikte, kadınların kendi hazırladıkları yiyecek ve içeceklerle katıldıkları, çocuklarını da beraberlerinde götürebildikleri kadınlar matinesi anlayışı bugün geçmişte kalmıştır. Bunun yanı sıra gazinolarda gerçekleştirilen kadın matinelerindeki sanatçı ve izleyici etkileşiminin günümüz koşullarıyla kıyaslanması, yazılı kaynak yetersizliği nedeniyle mümkün değildir (Alkar, 2012: 132).

Bugün kentlerde eğlenme, hoşça vakit geçirme, dertleşme, iş hayatının sebep olduğu sıkıcılığı ve yoruculuğu ortadan kaldırma, tecrübe ve deneyimleri aktarma ihtiyacının giderilmesine yönelik çeşitli eğlence mekânları açılmaktadır. 222 Park Retro Hall adlı eğlence mekânında Çarşamba akşamları gerçekleştirilen Kerem'le Kız Kıza, kadın matinelerinin güncellenmiş şeklidir. Programın baştan beri Çarşamba günleri yapılması, sadece kadınların katılabilmesi, kadın kadına yenilip içilerek, dans edilip eğlenilmesi, bu etkileşimin sebebine dair önemli bir ipucu sunmaktadır. Program, Çarşamba günleri temelde bir önceki programa benzer şekilde gerçekleştirilmektedir ki bu durum, belli bir düzenin oturtularak sürekliliğin sağlanması ve kültürel belleğe kaydedilmesi açısından işlevseldir. Bu durum programın, Jan Assmann'ın (2018: 99) ifade ettiği gibi "dönemsel olarak tekrarlanan aynı eylemsel akışlarla bir model hâline gelmesi" gayretini göstermektedir. Kent kültürüyle şekillenen ve kentlilerin hizmetine sunulan eğlencelerden Kerem'le Kız Kıza, kentteki üst gelir ve eğitim grubu mensuplarının yoğun ilgi göstermeleri bakımından diğer kadın matinelerinden farklıdır. Söz konusu eğlence, bazı geleneksel unsurları canlandırma ve yaşatma "grubunun kimliğini koruyucu bilginin sürekliliğini sağlama" (Assmann, 2018: 99) bakımından dikkat çekmektedir. Kent kökenli bu ve benzeri eğlenceler, kültür değişmeleri bağlamında "uyarlayıcı" (adaptif) ve hatta "kötü uyarlayıcı" (maladaptif) (Kottak, 2008: 53-54) işlevleriyle değerlendirilmelidir.

Türkiye İstatistik Kurumu 2018 yılı hane halkı işgücü araştırması sonuçlarına göre; cinsiyete ve ekonomik faaliyetlere göre istihdam oranı incelendiğinde; kadın istihdamının en fazla hizmet sektöründe olduğu görülmektedir (URL- 1). Kadınların ücretsiz ev işçileri olarak kendi evlerinde de çalıştıkları göz önüne alındığında, özellikle kent yaşamında eğlenceye duyulan ihtiyacın ve çeşitli bahanelerle yeni eğlenme arayışına gitmenin nedeni daha iyi anlaşılacaktır. Kadınların katılabildiği bir program olan Kerem'le Kız Kıza, sadece yenilip içilen, dans edilip eğlenilen bir program değildir. Toplumun kültürünün yansıtıldığı, yaşatıldığı ve aktarıldığı bir eğlence programıdır. Değer aktarımından eğitmeye kadar birçok işlevi olan programın, benzer statü ve rollerdeki kadınları bir araya getirme ve kaynaştırma işlevi de vardır (Aça, vd., 2019: 111). Diğer bir ifadeyle, sosyal çevre ve şartlar "bağlam" değişmiş, işlev, bağlamın üzerinden devam etmektedir.

3. Program

Programın çıkış noktası, asıl hedef kitle olan kadınlara hizmet emektir. Bunun için de kent hayatında eski bir eğlence kültürü olan kadınlar matinesinden ilham alınarak, modernleşmiş hâliyle kent kadınlarının eğlence ihtiyacını karşılamak üzere şekillenmiştir. Kerem'le Kız Kıza'yı, "Sadece kadınlara hitap eden, çağa ve güncele ayak uyduran, modern, güvenilen ve tercih edilen bir kadınlar matinesi" şeklinde tanımlamak mümkündür (KK-1). [1] Bireysel ve toplumsal işlevlere sahip bu matine, genelde katılan tüm kadınların, özelde daha küçük kadın gruplarının eğlendiği, kültür aktarımının gerçekleştiği bir eğlence ortamıdır. Kadınlar, birlikte vakit geçirip eğlenmekten zevk aldıkları hemcinsleriyle hoşça vakit geçirirler, dans ederler, seslendirilen şarkılara eşlik ederek günlük hayatın stresinden uzaklaşırlar. Bilhassa program aralarında, ev ve aile hayatıyla ilgili bazı problemler, çocuklarla ilgili sorunlar, komşular arasında yaşanan gerginlikler gibi günlük hayattın getirdiği sorunlar da dile getirilir. Küs ya da dargın olanlar varsa barıştırılır. Çeşitli vakıflara, derneklere ve sivil toplum kuruluşlarına, ihtiyaç sahiplerine yapılacak yardım ve destekler görüşülür (KK-2). Programın icracısı Kerem Aksen'e ulaşılarak konuyla ilgili ücretsiz konser talepleri dile getirilir. Yeni tanışmalara ve ileride oluşabilecek dostluklara zemin hazırlanır. İl dışından gelip programa katılanların Eskişehir'de görmeleri gereken yerler üzerine konuşulur. Aksen, kadınların üç saatini bu programa ayırdıklarını, dolayısıyla bu süreyi en verimli şekilde kullanarak, kaliteli zaman geçirmiş ve eğlenmiş olarak gitmelerini sağlamayı hedeflediklerini belirtmektedir. Ana hatlarıyla söz ettiğimiz eğlence programını şu alt başlıklar altında daha ayrıntılı değerlendirmek mümkündür:

3.1. Programın ortaya çıkışı

Aksen, Kerem'le Kız Kıza adlı eğlence programının ortaya çıkışını, Yeşilçam'ın şarkı ya da çoğunlukla türkü söylerken keşfedilen ve gazinolara doğru uzanan yolu anlatılan şarkıcılarının hikâyesine benzetmektedir. "Lisans dönemimde hem ekonomik anlamda kendimi iyi hissetmek hem de iş hayatında tecrübe kazanmak için yarı zamanlı çeşitli özel sektörlerde çalıştım. Work and Travel (Üniversite öğrencilerinin hem çalışıp hem gezebildikleri kültürel değişim programının İngilizce adı) programı ile bir şirket aracılığıyla Amerika'ya gittim. Dönüşte aracı şirkette yurt dışı eğitim danışmanlığı yaptım. Çalıştığım şirketin patronunun doğum günü kutlaması için Abacı Konak Otel'e gittik. Davetliler tarafından konservatuvar mezunu olduğum bilindiği için ortamın vermiş olduğu keyifle sahneye çıkıp şarkı söylemem rica edildi. Lisans eğitimi devam ederken konservatuvar kurallarına göre okul haricinde sahne almak yasak olduğu için o ana kadar hiçbir yerde şarkı söylememiştim. O anki amatör sahne performansımı beğenmiş olacak ki doğum gününden sonra Abacı Grup Satış Pazarlama Koordinatörü Hasret Demir Aran benimle görüşmek istedi. Yaptığımız görüşmede, uzun zamandan beri kadınlar matinesiyle ilgili bir çalışma planları olduğunu ama uygun şarkıcı profilini bulamadıklarını ve benim tam da buna uygun bir profil oluşturduğumu dile getirdi. Bu bir nevi iş görüşmesiydi ve bana kadınlar matinesi projesinin teklifini sundu. Yapılan teklif karşısında başarıp başaramayacağımla ilgili bazı endişelerim oldu fakat Abacı Grup olarak projenin arkasında duracaklarını belirterek beni cesaretlendirdiler. Bu sırada mezun olmuştum ve işi kabul ettim" (KK-1).

Proje modern çağa ayak uydurmaya çalışan şehrin tüm kadınlarına hitap edecek içerikte düzenlenmiştir. İş hayatı olan kadınların da rahatça katılabilmeleri için öğleden sonraları değil akşam saatleri tercih edilmiştir. Projenin gerçekleştirileceği mekânın çalışma prensipleri dâhilinde, yeme-içme, hizmet anlayışı ve fiyat politikası, ihtiyaçları karşılayacak düzeyde planlanmıştır. Eski kadınlar matinesi anlayışında olduğu gibi kadınların evlerinde ürettikleri yiyecek ve içecekleri eğlencenin yapıldığı yerde tüketmeleri yerine yeni nesil matinede yiyecek ve içecek üretiminin sorumluluğunu mekânın kendisi üstlenmektedir. Böylece kadınların yükünün azaltılması, yoğun geçen aile ya da iş hayatından arta kalan zamanda hak ettikleri hizmeti almaları, eğlenmeleri ve eğlenirken de sosyalleşmeleri hedeflenmiştir.

Abacı Grup bünyesinde 2016 yılında ilk olarak Abacı Konak Otel'de projeye başlanır. Aksen, lisans eğitiminin yanı sıra yarı zamanlı olarak bir mağazanın kadın bölümünde uzun süre çalıştığı için Eskişehir'de hâli hazırda bir kadın portföyü vardır. Ancak klasik bir kadınlar matinesi yapmak istememektedir. Kalitesine ve vizyonuna güvendiği Abacı Grup bünyesindeki birçok farklı mekânı gözden geçirir. Katılımı görebilmek adına başlangıç olarak daha butik bir yerde sahne almak istediğini ve bunun için Abacı Konak Otel'in uygun olacağını ifade eder. Programın ismi de Kerem'le Kız Kıza olarak belirlenir. Günlük hayatta kadınlar birbirlerine "kız" şeklinde bir jargonla hitap ettikleri için bu ismin daha samimi geleceği düşünülür. Sosyal medya o dönemde aktif olarak takip edilmektedir. Aksen'in kendi sosyal medya hesabındaki takipçileri başta olmak üzere Abacı Grup bünyesindeki tüm kuruluşlar aracılığıyla programın reklamı yazılı ve görsel mecralarda yapılır. Şu an Eskişehir'de kadın-erkek büyük bir çoğunluk tarafından tanınan ve bilinen Kerem Aksen, bir dönem sosyal hayatta kendini tanıtmak ve hatırlatmak için "Merhaba ben Kerem'le Kız Kıza" diye bir yol izler. Programa katılan ya da katılmak isteyen çeşitli kadın grupları arasında Kerem'le Kız Kıza adlı Whatsapp etkinlikleri oluşturulup oradan da gerekli paylaşımlar yapılarak toplumda bir algı oluşturulur.

Programa başladığı ilk yıllarda stratejik bir yaklaşımla saçlarını uzun kullanan, çiçekli-payetli ceketler tercih eden Aksen, bu hâliyle dış görünüş olarak da kadınların onu kendisine yakın hissetmelerini sağlamıştır. Belli bir kadın kitlesine ulaştıktan, kendi ifadesiyle, rüştünü ispat ettikten sonra kademeli olarak saçlarını kısaltmış, daha düz ceketleri, gömlekleri tercih etmiş ve sahnede asıl olmak istediği görüntüye kavuşmuştur. Günceli kendi yorumuyla harmanlayıp kendine yakıştıran yeni imajı da beğenilmiş ve kabul görmüştür.

Aksen, kadınlar matinesiyle ilgili olarak şehirdeki güncel bir ihtiyacı yakaladıklarını ve ihtiyaçtan kaynaklı boşluğu doldurduklarını ifade etmektedir. Bazı gazinolarda, düğün salonlarında bugün de kadınlar matinesinin yapıldığını ancak kaliteli ve güncel eğlence ihtiyacını karşılayamadıkları için pek rağbet gösterilmediğini belirtmektedir. Kadınlar matinesiyle ilgili yapılan bir araştırmada, matinelerin televizyon kültürü ile yakın bir etkileşimde olduğu ortaya koyulmakta, söz konusu matinelere katılan kadınların büyük oranda ev kadını olması, bu etkileşimin sebebi olarak gösterilmektedir (Alkar, 2012: 132). Katılımcıları ağırlıklı olarak iş hayatı olan kadınlardan oluşan Kerem'le Kız Kıza, alışılmışın dışında bir isimle, repertuvarla, ekiple, konservatuvar mezunu, lisansüstü eğitimine devam eden genç bir şarkıcı öncülüğünde servis edilmektedir. Kentli kadınların eğlenme ihtiyacını karşılamış olmalı ki ilk programa baş-

ladıktan altı ay sonra haftalar öncesinden rezervasyonlar dolmuş, mekân küçük gelmeye başlamıştır. O hafta gelemeyenler bir sonraki haftaya yönlendirilmiştir. Konservatuvarda aldığı eğitimi, dans ve sahne şovlarını işine yansıtması, gözlemler ışığında bunun en önemli nedenidir.

3.2. Programın yapımcısı ve ekibi

Proje ile gelenekteki yerleşik kadın eğlencelerinden kadınlar matinesi, bütünlüğü bozulmadan içeriğinde düzenlemeler yapılarak, günümüz şartlarına uygun hâle getirilmiştir. Mekân, kadınların rahat edebilmesi için yeniden gözden geçirilmiş, görsel anlamda dikkat çekici uygun aksesuarlarla dekore edilmiş, masalara oturma şekli, icracı ve sahne ekibi ile katılımcı etkileşimine ve sosyalleşme planlamalarına göre düzenlenmiş, yiyecek ve içeceklerde Türk damak lezzetlerinin yanı sıra yeni tatlar ve zengin sunumlarla memnuniyet göz önünde bulundurulmuştur. Projenin başkahramanı Kerem Aksen, geleneğe sahip çıkarak eğlencenin içeriğini değiştirmiş, günümüz Türk ve dünya eğlence anlayışlarından hareketle gerek şarkı seçimleri, gerek kostüm, gerekse dans örnekleriyle geleneksel olanı sıradanlıktan kurtarıp zengin bir şov hâline dönüştürmüştür.

Kerem'le Kız Kıza programı, Eskişehir'de gıda, alışveriş, sigorta, turizm, finans, ithalat-ihracat ve eğlence sektöründeki markalarıyla hizmet veren Abacı Grup bünyesinde gerçekleştirilmektedir. Programın yapımcısı, Abacı Grup Yönetim Kurulu Başkanı Gürdal Abacı'dır. Gürdal Abacı, programları sürekli izlemekte, sosyal medya üzerinden takip etmekte, paylaşımları değerlendirmektedir. Abacı Konak Otel'deyken kontrol amaçlı programa da katılabilen Abacı, program 222 Park Retro Hall'e taşındıktan sonra çalışanlar dışında hiçbir erkeğin içeri alınmaması nedeniyle, bugün sadece video kayıtlarından izleyebilmektedir. Programda paylaşım amaçlı çekilen video kayıtlarında da kadınların yüzlerinin belli olmamasına özen gösterilmektedir.

Rezervasyon, giriş ücretinin belirlenmesi, iç mekânın düzeni, masaların hazırlanması, rezervasyon sırasına göre katılımcıların masalara yerleştirilmesi, yemek menüsünün içeriği gibi konularla Abacı Grup Satış Pazarlama Koordinatörü Hasret Demir Aran ilgilenmektedir. Ancak işin vitrininde Kerem Aksen olduğu için tüm bu konularda kendisinin de görüşü alınmaktadır. Günlük yaşamında insanlarla iletişim hâlinde olup sosyalleşen Aksen, müşteri olarak gittiği mekânlarda gözlemlediği durumlardan yola çıkarak hangi fiyata ne olur, kadınlar ne bekler, nelerden mutlu olur gibi müşteri memnuniyeti odaklı soruların cevaplarıyla ilgili fikir sahibidir (KK-1).

Altı kişilik bir orkestra, bir kadın ve bir erkekten oluşan iki vokal, bir zenne, bir oryantal ve dansçılar da Kerem Aksen'in sahne ekibidir. Dönem dönem değişmeler olmakla birlikte ekipte sürekliliği uzun yıllardır koruyan Aksen, zorunlu bir durum olmadıkça kimsenin ayrılmadığını, tüm ekip arkadaşlarının severek çalıştığını ifade etmektedir. Dansçı sayısı koreografiye ve programda seslendirilecek olan şarkılara göre değişmektedir. Bir önceki grubun dansçı liderinin konservatuvar mezunu, daha sonraki grubun liderinin beden eğitimi öğretmeni olması Aksen için güzel bir tesadüf olmuştur. Ancak Eskişehir'de imkânlar kısıtlı olduğu için her zaman eğitimli dansçılarla çalışma fırsatı elde edilememektedir. Burada dans

ekibine ayrılan bütçe de önemlidir. Dans ekibinin kimi zaman sponsor, kimi zaman şirket, kimi zaman da Kerem Aksen tarafından karşılanmakta olan bütçesi sınırlıdır. Buna rağmen Aksen, gerekirse sponsor desteğini arttırıp il dışından dansçılar getirerek, katılımcıları görsel ve işitsel anlamda tatmin etmeye çalışmaktadır. Aldığı sahne eğitimleri doğrultusunda seyircisine, salt eğlence haricinde, batının sanat ve eğlence anlayışı olan müzikli tiyatro (müzikal) keyfini yaşatmayı da misyon edinmiştir.

Üç yıldır ekipte olan zenne, dansöz kıyafeti giyen, yüzünde maske olan, sakallı bir erkektir. Programa dâhil olması bazı kadınlar tarafından itici bulunmakta, programı basitleştirdiği düşünülmektedir (KK-2, KK-5). Bunun yanı sıra asıl mesleği dans eğitmenliği olan zenne, kıvrak dansı ile bazı kadınların dikkatini çekmekte, beğenilmekte ve programa farklı bir renk kattığı düşünülmektedir (KK-4). Özellikle Kerem Aksen, kostüm değiştirmek için sahneden ayrıldığında sahneye çıkıp dans etmektedir. Sahnedeki dansı çok fazla dikkat çekmeyen zenne, masaları dolaşıp katılımcılarla birebir dans etmeye başlayınca kendisine olan ilgi artmaktadır. Kadınlar, zennenin kendi masalarına gelmesini ve ona para sıkıştırmayı istemektedirler (KK-6). Öyle ki katıldığımız programda kadın dansöz masaları dolaşmamış ama zenne tüm masaları teker teker selamlamıştır.

Programda iki ya da üç kez kıyafet değiştiren Kerem Aksen, kostüm tasarımı ve kombini ile bizzat kendisi ilgilenmektedir. Tasarladığı kostümü/kostümleri, Eskişehir'de kişiye özel kıyafet ve koleksiyon satışı-tasarım ofisi bulunan bir tasarımcı tarafından dikilmektedir. Program için hazırlık sürecinde genel olarak kendi berberine gitmekte, sahne makyajını kendisi yapmaktadır. Aksen ve ekibinin ücretleri Abacı Grup tarafından verilmektedir. Kimi zaman reklam yapmak amacıyla bazı kuaförler, makyözler, modacılar, terziler de sponsor olabilmektedir.

3.3. Programın icracısı

1988 yılında Ankara'da dünyaya gelen Kerem Aksen, müzik hayatına Ankara Büyükşehir Belediyesi Türk Sanat Müziği Çocuk Korusu ile başlar, Gençlik Korusu ile devam eder. Ardından TRT Ankara Radyosu Çok Sesli Müzik Korosu'nda batı müziğine geçiş yapar. Mesleki açıdan müzikte ilerlemeye karar verir ve konservatuvar sınavlarına hazırlanır. Özel yetenek sınavları için ilk tercihi olan Eskişehir'e geldiğinde, dinamik ve yaşayan bir şehir olarak değerlendirdiği şehre hayran kalır. Üniversitenin konservatuvar bölümüyle ilgili olarak da olumlu düşüncelere sahiptir. Sınav sonucu olumlu olunca diğer üniversitelerin konservatuvar sınavlarına girmekten vazgeçer. Akademisyen olmak hedefiyle başladığı eğitim hayatında, 2016 yılında Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Sahne Sanatları Bölümü Opera Anasanat Dalı'ndan mezun olur. 2016-2017 yılları arasında Karabük Üniversitesi Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Müzik Bölümü'nde, 2018 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı'nda ders saati ücretli öğretim elemanı olarak opera-koro ses eğitimi derslerini yürüten Aksen, hâlen aynı üniversitede görevine devam etmektedir. Aynı zamanda Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Ana Sanat Dalı'nda yüksek lisans yapmaktadır. Bundan sonraki hedefi doktora eğitimine devam ederek ileride ses eğitimi alanında nitelikli bir öğretim üyesi olmaktır.

Kerem Aksen, sevimli siması, kibarlığı, samimiyeti, hassasiyeti, sosyal medyadaki takipçilerinin beğeni ve yorumlarını karşılıksız bırakmaması nedenleriyle katılımcılar tarafından çok sevilmektedir (KK-2, KK-4). Aksen, onlar sayesinde bulunduğu noktaya geldiğini düşündüğü için sosyal medya hesabından yorum yapan, eleştirilerini yönelten takipçilerine saygı çerçevesinde mümkün olduğunca cevap vermeye çalıştığını belirtmektedir. İşine gösterdiği özeni, pozitif enerjisi, güzel gönlü, geniş repertuvarı, eğlenceli sahnesi ve eğitimci kişiliği onu diğer şarkıcılardan ayırırken programını da diğerlerinden farklı kılmaktadır (KK-3). İşini ve sahnede olmayı, insanlara bir şeyler sunarak onların memnuniyetini görmeyi ve teşekkürünü almayı çok sevdiğini söyleyen Aksen, özellikle sahneye büyük yatırım yapmaktadır. Sahne repertuvarını ve koreografisini ekibiyle birlikte hazırlayan şarkıcı, her program öncesinde kendisini nadasa çekip neler yapabileceğini planlamaktadır. Bir programa hazırlanırken aslında bir sonraki programın hazırlığını da yapmaktadır. Her defasında bir öncekinin üzerine yeni bir şeyler eklemek için uğraşmakta, imkânlar dâhilinde günceli yakalamaya çalışmaktadır. Küçüklüğünden beri kılık kıyafet ve kostüm ilgi alanları içinde olduğu için yurt dışında ve Türkiye'deki sahne kostümlerini ve sokak stillerini, şovları yakından takip etmektedir. Program boyunca farklı kombine edilmiş kıyafetlerle sahne alan Aksen, "Ben bir eğlence mekânına gitsem hangi şarkılarla eğlenirim?", sorusundan hareketle repertuvarını hazırlamakta, katılımcılardan olumlu dönütler aldığı için doğru bir iş yaptığını ve doğru yönde ilerlediğini düşünmektedir (KK-1).

3.4. Programın katılımcıları

On sekiz yaşını tamamlamış olan tüm kadınlar programa katılabilmektedir. Üniversite öğrencilerinden yetmiş yaşa kadar kadınların katılımının görüldüğü eğlencenin belli bir yaş ortalaması yoktur. Çalışmayan ya da iş hayatı olmayan kadınların, diğerlerine göre daha sınırlı sosyal çevreye sahip oldukları düşünülebilmekle birlikte proje içerisinde hem çalışan hem de ev kadınlarının eşit derecede eğlenceye ihtiyaçları olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda kadınların kendilerine sunulan kaliteli hizmet içeriğinde mekân hazırlıkları, özel masa sunumları, yiyecek ve içecek servisleri, müzik, dans, görsel şovlar, anlık sürprizler ve sohbetlerle kendilerini değerli hissetmelerine, stres atmalarına ve sosyalleşmelerine olanak sağlanmaktadır (KK-4).

Katılımcıları arasında bir ayrım yapılmamakla birlikte genellemek gerekirse kentteki doktor, öğretmen, öğretim üyesi, bankacı, mühendis gibi eğitimli ve çalışan kadın grupları tarafından tercih edilmektedir. Bunun nedenini Aksen, söz konusu kadınların sosyal hayatta daha aktif olmaları, sosyal medyayı daha yakından takip etmeleri ve kendisiyle gün içinde aynı ortamda bulunmaları şeklinde açıklamaktadır. Başlangıçta söz konusu meslek sahipleri programa ücretsiz olarak davet edilmiş, programla ilgili tavsiyeleri önemsenmiştir (KK-4).

Aksen, programın katılımcılarını ve sosyokültürel konumlanmalarını göz önünde bulundurarak, gerek birebir iletişimle gerekse sosyal medya hesabı üzerinden eğlence ortamı, ekibi, programın işleyişi ve yemek menüsü hakkındaki düşünceleri öğrenmektedir. Takipçilerinin görüşlerine saygı duyan, elinden geldiğince sorularına cevap vermeye çalışan, onların

eleştiri ve önerilerini dikkate alan Aksen, her programda bir adım daha ileriye gitmeyi ve daha geniş bir kadın grubuna ulaşmayı hedeflemektedir.

İdeolojik anlamda bir mesaj verme amacını taşımayan program, dini inanç ve yaşam şekli bakımından bir fark gözetmeksizin herkese kapısını açmaktadır. Bu konuda başörtülü kadınların rezervasyon sırasında "Biz başörtülü kadınlar grup olarak gelsek içeri alınır mıyız?" şeklinde önyargılı sorularla karşılaşıldığı belirtilmektedir (KK-4). Onlara, programa katılmalarından dolayı mutluluk duyulacağı ancak başörtülü olduklarını önceden belirttikleri için orkestra, solist, zenne ve servis yapan kişilerin erkek olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra program bir bar ortamında icra edildiği için alkol servisi yapıldığı da dile getirilmektedir. Bu nedenle program genellikle muhafazakâr kadın grupları tarafından tercih edilmemektedir. Ancak başörtülü kadınların da gelip eğlenenler arasında olduğu gözlemlenmektedir (KK-1).

Kerem'le Kız Kıza adlı eğlence, turizm şirketleri tarafından da duyulmuş olmalı ki Eskişehir'e düzenlenecek olan bazı tur programlarında bu eğlenceye de yer verilmektedir. Hatta İstanbul, Ankara, Bursa gibi büyük şehirlerden sadece Kerem'le Kız Kıza programına katılmak için gelen kadınlar olmaktadır (KK-2).

Aksen, katılımcılardan "müşteri" değil "misafir" olarak bahsetmektedir. Eğlence mekânını evi gibi gördüğünü belirten şarkıcı, katılımcıları, evine gelen misafirleri olarak değerlendirmekte ve onları evinde ağırlar gibi davranmaktadır. Bu nedenle olmalı ki her hafta ortalama iki yüz elli katılımcıya ev sahipliği yapan programın müdavimleri bulunmaktadır. Müdavimler, kendilerine pozitif ayrımcılık yapılmasını, örneğin; programda kendilerine isimleriyle hitap edilmesini istemektedirler.

Katılımcılar genellikle grup olarak rezervasyon yapmaktadır. Ancak tek kişilik rezervasyonlar da olmakta ve onlar için tek kişilik masalar hazırlanmaktadır. İster grup olarak ister tek başına gelsin Aksen, tüm katılımcılarla birebir ilgilenmekte, dolayısıyla aslında hepsiyle eğlenmektedir.

Katılımcılar, rezervasyon yaptırırken özel bir durumları varsa belirtmektedirler. Öyle ki kadınlar bu programda kına gecesi, kabul günü, bekârlığa veda, emekliye ayrılma, doğum günü kutlamaları gibi organizasyonlarını da gerçekleştirebilmektedirler. Örneğin; kına gecesi yapmak isteyenler, rezervasyon sırasında bunu belirtmekte ve ekibe haber verilmektedir. Programın uygun bir yerinde kına tepsisi çıkarılmakta, orkestrayla birlikte kına türküleri eşliğinde yakın arkadaşlarıyla birlikte gelin adayına kına yakılmaktadır. Yine son zamanlarda kadınlar, kabul günlerinde misafirlerini burada ağırlamaya başlamışlardır. Programda yemeiçme servisinin ve eğlencenin bir arada olması kadınları böyle bir tercihe yönlendirmektedir.

Kadınlar programa ciddi anlamda hazırlanmaktadırlar. Kuaföre gidip saçlarını yaptırmakta, imkân ve zaman varsa yeni bir kıyafet almaktadırlar. Bu konuyu Hasret Hanım, "Kerem, ev sahibi olarak misafirlerine çok önem verdiği için onlar da programa özen gösteriyorlar" şeklinde değerlendirmektedir (KK-4). Aksen'i sosyal medyadan takip eden katılımcılar, kendisinin dış görünüşe önem verdiğinin farkındadırlar. Aksen'in mümkün olduğunca her programa yeni bir kıyafet, farklı bir tasarım ve kombinle çıktığını gören katılımcılar, en şık hâlleriyle orada olmaktadırlar.

3.5. Programın zamanı ve süresi

Kerem'le Kız Kıza eğlence programı, ortalama üç saat sürmektedir. Saat 21.00-21.30 civarında başlayan program 12.30-01.00 civarında sona ermektedir. Programda bazen yarım saatlik bir ara bazen de yirmişer dakikalık iki ara verilmektedir. Aksen, daha önceki dönemlerde kadınlar matinesinin saat 16.00-17.00 civarında yani gündüz vakitlerinde düzenlendiğini, dolayısıyla sadece ev hanımlarının katılabildiğini ifade etmektedir. Bu konuda Es gazete ve Manşet yazarı Nilüfer Kurumehmetoğlu'nun sorduğu şu soru dikkat çekicidir: "… bir de Eskişehir'de maalesef ki gece dışarı çıkamayan kadınlarımız var. Onlar için bu matineler gündüz kuşağına çekilebilir mi?" (URL-2). Yapılan görüşmelerde özellikle kadınların iş hayatında yer almalarından önce geceleri eğlenmek için dışarıya çıkmalarının hoş karşılanmadığından söz edilmektedir (KK-3). Aksen, söz konusu kitleye de ulaşmak istediğini ama buna gücünün yetmeyeceğini, belediyelerin desteğiyle sokaklara, mahallelere daha kolay ulaşılabileceğini belirtmektedir (URL-2).

Program aralarında oryantal ve zenne dans gösterileri yapılmaktadır. O hafta daha büyük dans ekibi davet edilmişse onlar da şovunu yapmaktadır. Aksen, verilen aralarda kendisiyle konuşmak, dertleşmek hatta dışarıda görüşmek için gelenlerin de olduğunu, mümkün olduğunca ve zamanı elverdiğince onları da geri çevirmediğini ifade etmektedir.

3.6. Programın mekânı

Yenilenen hizmet anlayışında kadınlar matinesi sadece çıkış noktası olarak kalmıştır. Proje kendisini öylesine geliştirmiştir ki programın mekânı dahi eski kadınlar matinesi anlayışının oldukça üzerine çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle, mekân da projeye ayak uydurabilmek için her defasında kendini yenilemiş ve güncelleştirmiştir. Proje, hedef kitlesi olan kadınlar tarafından sevilip tercih edilmektedir çünkü her program bir öncekinden farklı, anlık ve tekrarı olmayan şekilde ortaya konulmakta, ekip her defasında bir sonraki program için çalışmalarına kaldığı yerden devam etmektedir. Bunun yanı sıra proje, talepkârlarının konforları göz önünde bulundurularak şehrin ulaşımı en kolay, en geniş, en iyi hizmeti alabilecekleri müzik, dans ve sahne şovları için en uygun platformda sevenleriyle buluşmaktadır (KK-1, KK-4).

Eskişehir, üniversite öğrenci nüfusunun da fazla olması nedeniyle, farklı içerikteki eğlence mekânlarının bulunduğu, herkesin beklentisine, eğlence anlayışına ve maddi durumuna göre eğlence mekânı tercih edebildiği illerdendir. Kerem'le Kız Kıza adlı kadınlar matinesi de bugün Abacı Grup bünyesinde, Çarşamba akşamları, 222 Park Retro Hall sahnesinde düzenlenen eğlencelerden biridir. Eğlencenin icracısı Kerem Aksen, kent hayatının eski bir eğlence kültürü olan kadınlar matinesine dört yıl önce Abacı Konak Otel'de yeniden hayat verdiklerini ifade etmektedir. Son yıllardaki eğlence sektörünün içinde bulunduğu sıkıntılı süreçlere rağmen her hafta yüzlerce kadına ev sahipliği yapan, hafta sonlarında dahi dışarı çıkmaya tereddüt eden kadınları hafta içinde eğlenceye dâhil eden, yoğun ilgiden dolayı her haftayı yedek liste ile kapatan program için mevcut butik otel yetersiz kalmaya başlamıştır (KK-1). Bu nedenle program iki yıldan beri, Türkiye'nin en büyük kapalı performans alanı olduğu belirtilen (URL-3) 222 Park Retro Hall'de yapılmaya başlanmıştır.

3.7. Programın yeme-içme ve oturma düzeni

Eğlence denince akla gelen ilk unsurlardan biri yemektir. Anadolu'daki geleneksel toplu eğlencelerde yeme içme faslı, bireyleri temel ihtiyaçları noktasında bir araya getiren, tat yoluyla geleneği aktaran aşamalardandır (Uygur, 2019:186). Daha önceki kadın matinelerinde kadınlar kendi hazırladıkları yiyecekleri eğlence mekânına getirebilirken bugün dışarıdan yiyecek ve içecek kabul edilmemektedir.

Kerem'le Kız Kıza adlı eğlence programının standart bir yemek menüsü vardır. Menü belirlenirken, kadınların kabul günlerinde tercih ettikleri özellikle zeytinyağlı yiyecekler göz önünde bulundurulmuş, ciğer, kebap ya da şiş şeklindeki bir ana yemekle zenginleştirilmiştir. Menüde, her hafta değişen bir ana yemek, masadaki kişi sayısına göre ortaya serpiştirilen atıştırmalıklar, karışık mezeler ve alkollü ya da alkolsüz iki yerli içki bulunmaktadır. Giriş ücreti de dâhil olan bu menünün fiyatı, bugün yüz elli liradır. Menüde yer alan yiyecek ve içeceklerin beğenilip beğenilmediği düzenli olarak kontrol edilmekte, yenilip içilmeyenlerin yerine başka alternatifler sunulmaktadır. Örneğin; son zamanlarda kadınlar alkollü içecek olarak rakı yerine şarap tercih ettikleri için rakı menüden çıkarılmıştır. Yenilmeyen yiyecekler çöpe atılmamakta, hayvan barınaklarına gönderilmektedir (KK-4).

Eğlencede misafirler, rezervasyon sırasına göre masalara oturtulur. Erken rezervasyonlu grup ya da kişi ön masalara yerleştirilir. Oturma düzeninde programın müdavimlerine kimi zaman öncelik tanınır. Bu konuda yaşanan/yaşanması mümkün olan tatsızlıklar konusunda Aksen, masaların sahneye yakınlığına göre fiyat belirleme planları olduğundan söz etmektedir.

3.8. Programın kuralları

Eğlence programının belli bir düzen ve sistem içerisinde sürdürülebilmesi, katılımcılarca benimsenen ve uyumu esas alan işleyiş kurallarına bağlıdır. Söz konusu işleyiş kuralları da toplumsal değerler ve normlar sistemi ile doğrudan bağlantılıdır. Çok katı ve kesin olmamakla birlikte Kerem'le Kız Kıza programının da kendine özgü bazı kuralları vardır. Eğlencenin akışını bozarak bireyin eğlenmesini engelleyen, bireyi rahatsız eden ve bir karmaşaya neden olan kişi ya da kişilere öncelikle diğer katılımcılar tarafından tepki gösterilmektedir (KK-2, KK-5). Kendine ayırmış olduğu sınırlı zamanda, eğlenmek ve hoşça vakit geçirip rahatlamak isteyen kadınların bu davranışı bireye, değerler ve normlar sisteminin, zamana ve olaylara bağlı bir şekilde sıkça hatırlatılması gerekliliğini örneklemesi adına anlamlıdır.

Katılımcılara mekânın girişinde ücret karşılığı hizmet fişi verilmekte ve mevcut menünün dışındaki ekstra yiyecek-içecekler bu fişin üzerine eklenmektedir. Loş bir ortamda, eğlence anında fişin kaybedilmesi/kaybedilme ihtimali söz konusudur. Dâhil olunan programda, kadınlardan biri ekstra içecek almak istemiş ancak bardan fişini getirmesi gerektiği söylenmiştir. Fişini kaybettiğini belirtince ufak bir tartışma yaşanmıştır ki rahatsız edici bir durumdur (KK-5). Bu konuda Hasret Hanım, toplumda iyi niyetli insanlar olduğu gibi kötü niyetli insanların da olabildiğini, personelin görev başındayken ona verilen talimatı uygulamaya çalıştığını ifade etmektedir. Butik otelde program yapılırken içeceklerin daha kolay

kontrol edilebildiğini ancak mekân genişleyince işletmenin sorun yaşamaması adına bazı tedbirler almanın zorunlu hâle geldiğini belirtmektedir. Organize ettiği davet yemeklerinden birinde, beyaz gömlekli adamın birinin, kravatını çıkarıp gömleğinin kollarını katlayarak garson gibi bardan içecek aldığını gördüklerini dile getirmektedir. Örnekten de anlaşılacağı üzere, söz konusu işleyiş kuralını, program katılımcılarının sosyal, ekonomik yapısı, geçmişi, deneyimleri gibi faktörler biçimlendirmektedir. Bireylerin, program çatısı altında uyum içinde varlığını sürdürmesi için öne çıkarmaları gereken temel değerlerin başında dürüstlük ve ar-hayâ gelmektedir. Bu değerler yaşanmadığı ve yaşatılmadığı takdirde, karmaşaya neden olmaması adına bu şekilde bir önlem alınmıştır.

Aksen, kadınların eğlenmek için zaman ayırıp para verdiklerini, dolayısıyla eğlenerek, mutlu bir şekilde programdan ayrılmalarını istediği için esprili bir şekilde zaman zaman kadınları uyarmaktadır. Program sırasında sosyal medyada paylaşım yapmak için eğlenceyi kaçıranlara, "Çekin, kaydedin ama lütfen filtrelerinizi ve paylaşımlarınızı evde yapın ki anı kaçırmayın" demektedir. Kadınların kendilerine ayırdıkları sınırlı zamanı ellerinde telefonla harcamamalarını sık sık dile getirmektedir. Yine Kerem şarkı söylerken ve kadınlar eğlenirken birbirlerinin özgürlüğünü kısıtlayacak şekilde yüksek sesle konuşmalara, rahatsız edici bakışlara kadınlar kendileri tepki göstermektedir. Yani program, değerler ve normlar sisteminin öğretilmesi ve hatırlatılması sürecinde işlevseldir.

Kerem Aksen, herkesin eğlenme anlayışının farklı olduğunu, bazılarının oturdukları yerden el çırparak, ellerini havaya kaldırarak ya da şarkılara eşlik ederek eğlendiklerini ifade etmekle birlikte kadınları ayağa kaldırıp dans ettirerek eğlendirmeye özen göstermektedir. Oturdukları yerden eğlenenleri ve sürekli video ya da fotoğraf çekimi yapanları, "Oturmaya mı geldiniz, kalkın oynayın, birkaç saat sonra program bitecek sonra pişman olacaksınız" şeklinde esprili bir dille uyarmaktadır. Önceliği kadınların memnuniyeti olan Kerem Aksen, sahneden bu gözlemi yapabilmektedir. Dolayısıyla sürekli oturduğunu fark ettiği kadınların yanına giderek "Bütün gece oturdunuz, hiç gözümden kaçmadı" diyerek esprili bir şekilde onları ayağa kalkıp dans etmeleri için yönlendirmektedir. Yine de yerinden kalkmamakta ısrar eden sadece alkışlayarak eğlenmeyi tercih eden kadınlar varsa onlara da saygı duyulmakta, hiç kimseyi kırmamaya özen gösterilmektedir. İkna kabiliyetinin iyi olduğunu belirten Aksen, sosyal statüsü yüksek seviyedeki kadınları bile oturduğu yerden kaldırıp dans ettirdiğini anlatmaktadır.

Aksen, kendilerine yakın bularak onu öpmek, ona sarılmak gibi yakın temasta bulunmak isteyen kadınlara müsaade etmekte ancak mümkün olduğunca temkinli ve kontrollü davranmaya çalışmaktadır. Kadınların eşleri ya da yakınları kendisini tanımadıkları için tanısalar bile böylesi davranışların bazı birey ve toplum tarafından hoş karşılanamayabileceğini belirtmektedir. Yine diğer kadınlı-erkekli programlardaki şarkıcı kimliğiyle kadınlar matinesindeki şarkıcı kimliğinin farklı olduğunu, bu ayrımı yapabildiğini; hitap ettiği kitlenin beklentisine göre kıyafetlerini, repertuvarını güncellediğini; dâhil olacağı programa göre dans figürlerine, hareketlerine özen gösterdiğini, diyaloglarına dikkat ettiğini, yerine ve zamanına göre davrandığını ifade etmektedir. Yaşanan değişimler, özellikle de kent yaşamı ile eğitim her ne kadar günümüz kadınlarının dünya görüşlerinde ve yaşam tarzlarında önemli farklı-

lıkların ortaya çıkmasına neden olsa da eş ve anne kimliğine dayalı statüsü, erkeğin kadına yaklaşımında belirleyici olmaktadır.

Millî yaslarda program iptal edilmektedir. Şehit haberleri gibi toplumu derinden etkileyen hassas olaylarda ise büyük üzüntü duyulmakta ancak talep olursa rezervasyon sayısına göre hareket edilmektedir. Bu konuda Aksen, "Eğlence sektörü bizim için bir kazanç kapısı olduğundan biz bunu bir iş olarak görüyoruz. Benimle birlikte bu sektörde en alt kademeden en üst kademeye kadar çalışan herkes için bunun bir meslek dalı olduğunu kabul etmeliyiz. Nasıl ki doktor hastalığı teşhis ve tedavi ederek kazancını sağlıyorsa biz de bireyleri eğlendirerek ve onları hizmetin sınırları içinde memnun ederek para kazanıyoruz. Toplumun hassasiyetlerine saygı göstermeye, kimseyi rahatsız etmemeye ve tepki çekmemeye özen gösteriyoruz. Biz de toplumun bir parçası olduğumuz için her açıdan etkileniyoruz ve böylesi hassas durumlarda sosyal medyadaki paylaşımlarımıza da dikkat ediyoruz" demektedir ki sosyokültürel değer ve normların sürekliliği açısından önemlidir.

3.9. Programın eğlence şekli

Kent kökenli kadınlar matinesinin kendine özgü eğlence şekli ve kuralları bulunmaktadır. Burada program yapısal özellikleriyle ele alınacak, alışılagelmiş olan matinelerle arasındaki farklılıklar göz önüne çıkarılacaktır. Şarkıcı, müzik, dans, orkestra, menü gibi unsurların işleyiş şeklinden söz edilerek eğlencenin işlevsel yönüne de zemin hazırlanacaktır.

Kerem Aksen ve ekibi, saat 17.00'de seslerin kontrolü, şarkıların giriş ve çıkışlarıyla ilgili prova yaparlar. Aksen, rezervasyon listesini gözden geçirip masa düzenlemelerini kontrol ettikten sonra orkestra, vokaller ve dansçılarla birlikte hazırlanmaya başlar. Kulisin çok büyük olması ve konservatuvardan da tecrübeli olması nedeniyle Aksen, sahnede kendisine eşlik edecek olan herkesle aynı yerde hazırlanmaya, birbirleriyle iletişim hâlinde olmaya ve bir sinerji yaratmaya özen göstermektedir.

Sahneye çıkmadan önce de ekipçe rezervasyon listesi ayrıntılı olarak gözden geçirilir. Gelen kitlenin kına gecesi, bekârlığa veda, emekliye ayrılma, doğum günü, kabul günü gibi özel durumları varsa mevcut repertuvardaki bazı parçaların yerini değiştirilmekte ya da güncellenmektedir. Rezervasyon yaptırılırken yaş sorulmadığı için ekip sahneye çıktığı anda katılımcıların yaş ortalamalarını ve ortamı değerlendirerek repertuvarını anlık da değiştirebilmektedir.

Saat 20.30-21.00 civarında orkestra sahneye çıkar. Orkestranın sahneye çıkış saati salonun doluluk saatine göre değişebilmektedir. Ancak programın hafta içinde olması ve kadınların işten çıkıp yorgun bir şekilde gelmeleri nedeniyle ekip saati çok geçirmemeye ve en geç 21.30'da sahnede olmaya özen göstermektedir. Işık oyunlarıyla dikkat çekici hâle getirilen sahnede vokaller, genel olarak iki ağır iki hareketli parça söyleyip bir de düet yaparak toplamda söyledikleri beş şarkıyla misafirleri eğlenceye hazırlarlar. Vokallerin ardından bir dans gösterisi varsa bu sırada ekip kuliste dansçılarla prova yapar. Birlikte sahneye çıkılır ve asıl program başlar.

İlk iki şarkıdan sonra Kerem Aksen, kimlerin ilk defa programa katıldığı, kendisini sosyal medyadan kimlerin takip ettiği, o gün nasıl göründüğü, her şeyin yolunda olup olmadığı gibi sorular aracılığıyla seyircilerle samimi bir iletişim kurar. Onlara yönelttiği soruların cevaplarını alkış, çığlık, tabaklara vurma ya da el kaldırma gibi yöntemlerle öğrenir. Bu şekilde kısa bir sohbetin ardından tekrar şarkıya geçilir. Ardından Aksen, katılımcılarla birebir ilişki kurmaya başlar. Masalarda oturan misafirlerin yanına gidip herkesten kendi grubu için bir masa ismi belirlemelerini ister. Belirlenen masa isimlerini tek tek öğrenir. Bu konuda Aksen, misafirlerin, kendilerine masasının ismiyle hitap edilmesini hatta müdavimlerse bilhassa kendi isimleriyle hitap edilmesinden hoşlandıklarını belirtmektedir. Dolayısıyla masa ismini söylendikten sonra eğer o masada tanıdığı biri/birileri varsa onun/onların da ismini söyler. Programın ilk bölümü, tanışma, seyirciyle karşılıklı diyaloglar ve şarkı şeklinde geçer. Bu sırada içkiler yudumlanır, atıştırmalıklar yenir, dans edilir.

Her tarzda şarkının yer aldığı programın özellikle ilk yarısında baştan sona pop tarzında hareketli parçalar söylenir ve enerji hiç düşürülmez. Katılımcılar tarafından sözleri bilindiği düşünülen bazı şarkılar belli yerlerinde kesilerek onlara söyletilir. Koreografiye uygun olarak dansçılar sahneye çıkıp Kerem'e ve seslendirdiği şarkılara uygun bir ritimde dans ederler. Tempoyu ve coşkuyu arttırmak adına kimi zaman davul da devreye girer. Söz konusu eğlence mekânında pist bulunmadığı için kadınlar, masaların kenarında, yerinde, masa ya da sandalye üzerlerinde oynar. Bazıları kendini sahneye atar. Aksen, pist anlayışının 1990'larda kaldığını, masaların yanında ya da masa-sandalye üzerlerinde oynamanın aslında kadınları birbirlerine yakınlaştırdığını ifade etmektedir. Öyle ki program sonunda iki zıt konumdaki masada oturan kadınların birbiriyle oymaya başladıkları görülmektedir. Firma ya da hastane ekibi olarak gelenler varsa firmanın/hastanenin ismi söylenir ve reklamları yapılır. Bu durum, kurumlar tarafından yerel ekonomiyi canlı tutmak açısından işlevseldir. Ara verilir.

Arada yemek servisi yapılır. Ana yemek geldiğinde ekip sahneden iner ve dansçılar şovlarını yapar. Şovdan sonra ekip tekrar sahneye çıkarak eğlenceye devam edilir. Dansçılar da misafirlerin arasına katılır, masaları tek tek dolaşıp onlarla etkileşime geçerler, masaların ve sandalyelerin üzerinde birlikte dans ederler. Geniş bir repertuvara sahip olan Aksen ve orkestrasına gelen istek şarkıları genellikle programın sonlarına yerleştirilir ve programın akışına göre herkesin isteği seslendirilmeye çalışılır. Bizim de katıldığımız programda masamız "Pediatri"nin isteği olan "Ankara'nın Bağları" seslendirilirken Aksen, "Kaldırın kolları Pediatri" diyerek masadaki herkesi eğlendirmeye çalışmıştır. Gürdal Abacı'nın ve bazen de misafirlerin Aksen ve ekibine şampanya ikramı olur. Nezaketle ikramları kabul eden Aksen, garson arkadaşlardan misafirlerle paylaşılmasını rica eder. Kendilerine teşekkür edilip istekleri varsa bekletilmeden seslendirilir.

Gecenin sonunda Aksen katılımcılara "Çok eğlendik değil mi?" diye sorar. Yükselen alkışlarla birlikte Aksen de memnuniyetini "Ben de sizlerle çok eğlendim'' şeklinde dile getirir. Ardından bir sonraki haftanın Çarşamba gününe denk gelen tarihi vererek, şimdiden rezervasyonlarını yaptırmalarını söyler. Başta zaman ayırıp geldikleri için misafirlerine, ardından programın mimarı ve fikir annesi olduğunu sürekli dile getirdiği Hasret Hanım'a, eğlence mekânının müdürüne, Gürdal Abacı'ya, orkestra ekibine ve vokallere, şef garsona

ve ekip arkadaşlarına, ses ve ışık sistemiyle ilgilenen teknik ekibe, kısacası programda emeği geçen herkese teşekkür eder. Programın başında da yaptığı üzere orkestra ekibini, vokalleri ve dansçıları tek tek gösterip tanıtarak katılımcılardan çığlıklı ya da tabaklara vurarak alkış ister. Aksen, katılımcılara "Ayaklarınıza sağlık, iyi ki geldiniz, yine bekleriz" diyerek veda edip sahneden ayrıldıktan sonra vokaller bir süre daha şarkı söylemeye devam ederler ve program bitirilir.

4. Programın işlevsel özellikleri

Toplum hayatındaki değişmelere paralel olarak şekillenen eğlence anlayışının görülebildiği alanlardan biri de kentlerdir. Bugün kentte kadın büyük oranda iş hayatının içindedir, bilgi üretmede ve üretilen bilginin işlevsel hâle getirilmesinde aktif durumdadır. Kerem'le Kız Kıza programı, kent yaşamı kökenli eğlencelerden olan kadınlar matinesinin yeni bir formatla sunulmasıdır. Gündüz saatlerinde düzenlendiği için daha çok kentteki çalışmayan kadınların eğlenme ihtiyacını karşılayan kadınlar matinesi, kadınların iş hayatındaki yeri nedeniyle eski canlılığını kaybetmeye başlamıştır. Söz konusu eğlence programının işlevleri şöyle ifade edilebilir:

Kerem'le Kız Kıza eğlenme, eğlendirme ve hoşça vakit geçirme işlevine sahiptir. Kadınlar hafta ortasında, iş çıkışında, akşam saatlerinde Eskişehir'in kapalı kültür, sanat ve eğlence alanı olan 222 Park Retro Hall adlı mekânda bir araya gelmektedir. Genellikle gruplar hâlinde, az da olsa tek başına katılımın gerçekleştiği programda kadınlar, birlikte vakit geçirmekten zevk aldıkları kişilerle ya da sadece Kerem ve ekibiyle bir araya gelerek hoşça vakit geçirmektedir. Aksen'in koreografisi, sahnesi ve dansçılarının şovu eşliğinde yiyip-içerek dans eden kadınlar eğlenmekte, stres atmaktadır.

Programda söylenen şarkılar, bilhassa yöreye ait türküler, daha genel anlamda söylenecek olursa programda icra edilen müzik, kültürel belleğin oluşumu, aktarımı ve devamlılığı açısından işlevseldir (Akın, 2018: 104). Ses, dans, ritim, vücut, el-kol hareketleri, mimikler gibi simgeler de kültürün aktarılmasında ve hatırlatılarak canlandırılmasında bir araçtır (Assmann, 2018: 60). Programa entelektüel bir bakış açısıyla yaklaşan Aksen, sanat ihtiyaçtan doğduğu için performans sanatlarını ve ona yardımcı olan sanat dallarını (ışık, giysi, makyaj gibi) seyirciyle buluşturmaktadır. Müziğin ait olduğu toplumun sosyokültürel yapısıyla uyumlu olarak bir kimlik kurduğu (Akın, 2018: 112) göz önüne alındığında Aksen'in müzikli tiyatrodan (müzikalden) yararlanması, yer yer oyunculuk, mizansen ve bu yönde diyaloglar yaşanması anlamlıdır. Buradan hareketle programın, benzer sosyokültürel düzeydeki katılımcılar arasında kültürel kimliğin inşa edilmesi yönünden işlevsel olduğunu söylemek mümkündür.

Kerem'le Kız Kıza, değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme işlevlerine sahiptir. Ekibin bir üyesi olan zenne, her ne kadar bozulmuş bir tip olsa da, Geleneksel Türk Tiyatrosunun dalları olan karagöz ve orta oyunu için önemli olan bu tipin ve geleneğin yaşatılmaya çalışıldığını göstermektedir. Türkçe Sözlük'te (2005: 2230), "kadın, orta oyununda veya karagözde kadın rolüne çıkan erkek oyuncu" anlamında verilen zenneye kent toplu-

munda, üstelik bir kadın eğlencesinde rastlanması manidardır. Sosyal nedenlerden dolayı tiyatroda sahneye çıkamayan kadınların rolünü üstlenen bu tip (Kımışoğlu, 2014: 160) olumsuz özellikleriyle bilinmiş, içlerinden çok azı bu durumdan kurtulabilmiştir. "Bunlar ahlak kurallarını çiğneyen, kocalarını aldatan, birçok erkeklerle evlilik dışı gönül ilişkisi kuran, kalpsiz, maddi değerlere önem veren, kurnaz, hafifmeşrep kişilerdir" (And 1977: 302-303).

Kadınlar, canlı performansı ve güncellenmiş kıyafetiyle programda yer alan "sakallı" zenne tipinin masaya gelmesinden, onunla dans etmekten ve ona para sıkıştırmaktan hoşlanmaktadırlar. Hâkim toplumsal hiyerarşiyi açıkça sorgulayan bu davranışı, tek işlevi toplumsal gerginlikleri gidermek ve baskılardan kurtulmak olan "isyan ritüeli" olarak yorumlamak mümkündür. Diğer bir ifadeyle kadınlar, eğlence ortamında bu hiyerarşiyi baş aşağı çevirmeye, sosyal eşitliği korumaya ve yeniden oluşturmaya çalışmaktadırlar (Nenola, 1999: 102-103). Kadının estetik bir obje olarak sahnede yer almasının istenmesi ancak toplumun bunu hoş karşılamaması nedeniyle kadın görünümlü erkeklere yer verilmesi, eğlence için bile olsa, kadını küçük düşürücü bir davranış olarak algılanmakta ve zenne bazı katılımcılar tarafından gereksiz bulunmaktadır.

Yeme-içme ve eğlencenin bir arada olması kadınların kabul günlerini de bu programa taşımalarına neden olmaktadır. Kadınlar dışarıda, güzel bir mekânda yemek yemekte, eğlenmektedirler (KK-6). Kararlaştırılan miktardaki altın ya da para katılımcılar arasında önceden toplanarak eğlenceden sonra sırası gelen kişiye verilmektedir. Yani kadınlar ev dışındaki bir mekânda hem eğlenmekte hem de ellerine toplu olarak para geçmektedir. Bu bağlamda programın üstlendiği ekonomik işlevlerin de olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Programda sadece yiyip-içip eğlenilmemekte, özellikle program aralarında kişisel sorunların yanı sıra vakıf, dernek gibi kurum ve kuruluşlara yapılacak olan yardım ve destek konuları da dile getirilmektedir. Hatta bu konuda Aksen'e de ücretsiz konser vermesi şeklindeki talepler iletilmektedir. Dolayısıyla Kerem'le Kız Kıza, toplumsal hayatın düzenlenmesine yönelik belirli kararların alınmasına ve toplumsal yardımlaşmaya zemin hazırlaması açısından da işlevseldir.

Birbirine yakın eğitim ve kültür düzeyi, ekonomik seviye ve sosyal statüde olan, ağırlıklı olarak doktor, mühendis, öğretim üyesi, bankacı gibi meslek sahiplerini aynı çatı altında buluşturan program, kadınların birbiriyle tanışmalarına, sosyalleşmelerine, sosyal çevrelerine genişletmelerine vesile olmaktadır. Söz konusu iletişim, bireyleri birbirine yakınlaştırmakta, toplumsal dayanışmayı güçlendirmektedir. Yoğun iş temposu nedeniyle sosyal hayatta çok fazla yer alamayan, gece dışarı çıkıp eğlenemeyen, bilgi ve tecrübelerini paylaşamayan kadınlar için büyük bir değişikliktir. Yine programa başka şehir/şehirlerden katılanlara, Eskişehir'in görülmesi gereken yerleri, tadılması gereken yöresel lezzetleri tavsiye edilerek yöreye ait maddi ve manevi kültür aktarılmaktadır.

Programın eğitim işlevi de vardır. Kadınlar birbirinden okul, öğretmen, doktor, güzellik uzmanı, kuaför gibi eğitim, sağlık ve estetik açısından tavsiyeler almaktadır. Makyajı ya da cildi beğenilen kadınlar kişisel bakım şekillerini paylaşmaktadır. Az da olsa ülke gündemi üzerine yorumlar yapılmaktadır.

On sekiz yaşının üzerindeki herkesin katılabildiği bu program, kayınvalide adaylarının bekâr oğulları için daha etraflı araştırma ve inceleme yapabilmeleri adına önemli bir mekândır. Evlenme çağındaki genç kızların hâl ve hareketleri mercek altına alınarak, program sonrasında kendileri ve aileleriyle ilgili detaylı bilgilere ulaşılmaktadır. Yine beğenilen kızlar, evlenecek yaşta oğulları olan kadınlara tavsiye edilmektedir. Geleneksel yapıdaki "gelin seçme" bağlamlarının değişmesine örnek olan eğlence programı, aile kurumunun oluşabilmesine ve sürdürülmesine işlevsel bir katkı sağlamaktadır.

Programda başta Kerem Aksen olmak üzere icracı ve katılımcılar tarafından çeşitli espriler, şakalar yapılmaktadır. Cinsel temalı ya da bir şekilde kadının mahrem yanlarına vurgu yapılan bu paylaşımlarla, toplumda tabulaştırılan ve üzerinde pek konuşulmayan cinsellik rahatça dile getirilmektedir. Örneğin; programa özel hastanede çalışan bir kadın doğum uzmanı katılmıştır. Aksen, kadınla kısa bir sohbet edip kendini tanıttırdıktan sonra salona hitaben, "Yarın söz konusu özel hastanede bütün gün simir testi bedava" demiştir. Bu ve benzeri şakalar, espriler ve kimi zaman da fıkralar bir taraftan kadınların rahatlamalarını sağlarken diğer taraftan sözlü kültür ürünlerinin aktarılmasına hizmet etmektedir.

Kadınların toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmasına örnek gösterilebilecek bir unsur da programda tercih edilen kıyafet ve saç modellerinin yanı sıra makyajdır. Kadınlar, günlük hayatta ya da kadınların ve erkeklerin bir arada oldukları mekânlardaki eğlencelerde, programdaki kadar açık giyinmemekte, saçlarını programdaki modellerde yaptırmamakta, bu denli ağır gece makyajı tercih etmemektedirler. Kadınların birbiriyle yarışırcasına hazırlandıkları eğlence, onlara ekonomik güç, estetik zevk ve beğenilerini gösterme imkânı da sağlamaktadır. Yine bu programda kadınlar, özgürce dans ederek dans konusundaki yetenek ve becerilerini sergileyebilmektedirler.

Sonuç

Eğlencelerin yapısı ve içeriği başta bireyin ihtiyaçları olmak üzere, gündelik hayatta yaşanan sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak değişip dönüşmektedir. Kent toplumunun kadın eğlencelerinden olan, kadınlar matinesi bugün pek rağbet görmemekte ve eski canlılığında gerçekleştirilmemektedir. Gerek ev içinde gerekse dışarıda aktif olarak çalışan kadının eğlenme ihtiyacının farkında olan eğlence sektörü, geçmişte kadınlar tarafından tercih edilen kadınlar matinesini, icracı, ekip, katılımcı, zaman ve mekân bağlamında değişik bir formatta düzenleyip kadınların beğenisine sunmuştur. Elektronik kültür ortamı sayesinde diğer kültürlerdeki eğlence ortamlarının ve şeklinin görülmesi ve yakından takip edilmesi, sahne şovları, dans, müzik gibi beğenilen unsurların Türk eğlencelerine de uyarlanması ile oluşturulan program, bilhassa eğitimli, meslek sahibi ve iş hayatı olan şehirli kadınlar tarafından çok beğenilmiştir. İcracının konservatuar bölümü mezunu olması, üniversitede ders vermesi, sürekli insanlarla iletişim hâlinde olması ve günceli yakından takip etmesi de bunda büyük bir etkendir.

Eğitiminin yanı sıra kendine özgü imajı, cana yakınlığı, içtenliği, takipçilerinin beğeni ve yorumlarına kayıtsız kalmaması nedeniyle, icracının cinsiyetinin göz ardı edilerek kadınların onunla rahatça eğlenmeleri, dans etmeleri hatta birtakım sorunlarını paylaşmaları dikkat çekicidir. Bu durumu, kadınların hâlihazırda yerleşmiş olan toplumsal cinsiyet kodlarıyla bir mü-

cadelesi/itirazı olarak değerlendirmek mümkündür. Kadın kutlamalarına tek bir erkeğin davet edilmesi örnekleri Fin ve Fin-Ugor halklarında da kaydedilmiştir. Bittiğinde her şey normale dönmekle birlikte kutlamalar, ataerkilliğe dayanan erkek merkezli bir kültürde, kadınsı bir karşı kültür imgesi sunmaktadır (Nenola, 1999: 98-108). Kerem'le Kız Kıza'ya son derece açık kıyafetler, farklı saç modelleri ve ağır bir gece makyaj ile katılarak masaların ve sandalyelerin üzerinde erkek dansçılarla dans eden, belki de ilk kez yakından gördükleri bir erkeğe sarılıp öpmek ve onunla fotoğraf çektirmek için sıra bekleyen kadınlar da program çıkışı günlük yaşamlarına dönmektedirler. Söz konusu dönüş, her ne kadar toplumsal cinsiyet kodlarında birtakım değişmeler meydana gelse de kadının konumunun kolay değişmeyeceğinin bir göstergesidir.

Kerem'le Kız Kıza, icracı, icra, mekân ve katılımcılar çerçevesinde ele alındığında, bireysel ve toplumsal işlevlere sahip olduğunu söylemek mümkündür. Kadınlar bugün sadece kendilerine sunulan kısıtlı sayıdaki ortamlarda sosyalleşmemektedirler. Hafta ortasındaki bir günün akşamında, bir bar ortamında buluşup kendilerine zaman ayırmakta, hemcinsleriyle bir araya gelip eğlenmekte, sosyalleşmekte, yardımlaşmakta, birtakım sorunlarını, isteklerini dile getirerek rahatlamakta, çözüm önerileri bulmaktadır. Bu olumlu gelişmeye eğitimli ve meslek sahibi kadınlar açısından bakıldığında -gözlemlediğimiz kadarıyla katılımcıların çoğu bu gruptandır- kadınların çalışma hayatında yer edinmelerinin, gelirlerinin olmasının ve bu geliri kendileri için harcayabilmelerinin etkili olduğunu söylemek mümkündür. Ev dışında çalışma hayatı olmayan kadınlar da bütçelerinin bir kısmını eğlenceye ayırabilmekte hatta bu konuda kimi zaman eşlerinin de desteğini alabilmektedirler. Zihniyet ve algı değişiminin göstergesi olan bu durum erkeklerin, kendi iç dünyasında mutlu olan kadının pozitif enerjisinin aileye de yansıyacağının bilincine varmış olmaları adına anlamlıdır. Kadınların özgürce davranmasını engellemeyen ancak kendine özgü birtakım kuralları da bulunan eğlence programı, geleneğin, toplumsal norm ve değerlerin aktarılması açısından önemlidir.

Eğlencenin yapısı bireylerin, daha genel anlamda söylemek gerekirse toplumun ihtiyaçları doğrultusunda şekillenirken, geleneksel toplum yapısındaki bazı unsurların korunması dikkat çekicidir. Zenne ve oryantallerin yanı sıra şovun bir parçası olan dansçıların gösterilerinde mahremiyet konusundaki hassasiyete özen gösterilmesi bu duruma bir örnektir. Aksen'in İstanbul'dan getirmiş olduğu erkek dansçıların, üst tarafları çıplak olarak erotik figürlerle dans etmeleri katılımcılar tarafından büyük oranda olumlu tepki alırken küçük bir kesimden de "Ben bir daha eşimi göndermem" şeklinde olumsuz eleştiriler almıştır. Ancak olumsuz eleştirilere kulak verilerek böylesi bir şova programda bir daha yer verilmemiştir (KK-1). Her ne kadar kent merkezi de olsa, büyük oranda köy tabanlı bireylerin oluşturduğu toplum, kadının toplumsal cinsiyet kimliğinin belirlenmesinde eş ve anne kimliğini öne çıkarmaktadır. Kadının, söz konusu kimliğine dayalı konumu ve kendisinden beklenen roller gereği, eşini ve ailesini zor durumda bırakabilecek tutum ve davranışlardan uzak durması gerekliliği, değişmeyen beklentilerin başında gelmektedir.

Kent kültürünün bir parçası olan kadın eğlencelerinin, günümüzde güncellenerek devam ettirilmesi, söz konusu işlevleri açısından önemlidir. Yaşanan değişim ve dönüşüm özellikle de kadınların eğitim durumunun yükselmesi ve çalışma hayatına dâhil olmaları nedeniyle eğlence anlayışı da değişikliğe uğramıştır. Geleneksel algıda erkek nasıl dışa dönükse ve

gece geç saatlere kadar dışarıda arkadaşlarıyla eğlenebiliyorsa bugün belli sınırlar dâhilinde şehirli kadın da eğlenebilmektedir. Yani kadını sadece ev içi ve çevresi ile ilişkilendiren anlayış yavaşça değişmeye başlamış, eğlencenin kadın için de bir ihtiyaç olduğunun farkına varılmıştır. Bu durum aynı zamanda, gelecekte eğlencenin farklı işleyiş şekli, yapısı ve işlevlerinden söz edilebileceğinin de göstergesidir.

Notlar

1 Çalışma içerisinde bizzat görüşülen kaynak kişiler (KK-1, KK-2, KK-3 …) şeklinde belirtilmiştir. Kişiler hakkındaki ayrıntılı bilgilere (adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, tahsili, mesleği, görüşme tarihi) makalenin sonunda yer verilmiştir.

Kaynaklar

1. Sözlü kaynaklar

KK-1: Kerem Aksen, Ankara, 1988, Üniversite mezunu, Yüksek lisans öğrencisi. (10.02.2020).

KK-2: Eylem Dereli Saltık, Balıkesir, 1977, Öğretim üyesi. (06.02.2020).

KK-3: Yonca Ücal Bulut, Adana, 1987, Üniversite mezunu, Bankacı. (13.02.2020).

KK-4: Hasret Demir Aran, Eskişehir, 1983, Üniversite mezunu, Abacı Grup Satış Pazarlama Koordinatörü. (13.03.2020).

KK-5: Merve Atasoy, Konya, 1992, Çocuk Sağlığı ve Hastalığı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi. (27.02.2020).

KK-6: Ezgi Baransel, Eskişehir, 1993, Çocuk Sağlığı ve Hastalığı Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi. (27.02.2020).

2. Yazılı kaynaklar

Açа, M. vd. (2019). *Kadın folkloru: Statü ve famaj*. Çanakkale: Paradigma Akademi.

Akın, B. (2018). Kültürel bellek ve müzik. *Eurasian Journal of Music and Dance*, S. 13, ss. 101-117.

Alkar, R. (2012). Toplumsal cinsiyet bağlamında erkek müzisyen ve kadın izleyici etkileşimi: İzmir kadınlar matinesi örneği. *Uluslararası Kadın Konferansı: Kadın Olmak Farkındalık ve Özgürleşme Bildiriler Kitabı*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, ss. 130-141.

And, M. (1977). *Dünyada ve bizde gölge oyunu*. Ankara: Türkiye İş Bankası.

And, M. (1985). *Geleneksel Türk tiyatrosu/Köylü ve halk tiyatrosu gelenekleri*. İstanbul: İnkılap.

And, M. (2003). *Oyun ve bügü Türk kültüründe oyun kavramı*. İstanbul: Yapı Kredi.

Assmann, J. (2001). *Kültürel bellek, eski yüksek kültürlerde yazı, hatırlama ve politik kimlik*. A. Tekin (Çev.). İstanbul: Ayrıntı.

Bascom, W. R. (2005). Folklorun dört işlevi. F. Çalış (Çev.). *Halkbiliminde kuramlar ve yaklaşımlar.* M. Ö. Oğuz ve S. Gülçayır (Haz.). Ankara: Geleneksel, C. 2, ss. 125-151. (Makalenin orijinali için bk. Bascom, W. R. (1954). Four functions of folklore. *Journal of American Folklore.* S. 67, ss. 333-349. Ayrıca bk. *The study of folklore*. (1965). A. Dundes (Ed.). ss. 279-298.)

Bosshart, L., ve Macconi, I. (1998). Media entertainment. *Communication Research Trends*, 18 (3), ss. 3-8.

Çobanoğlu, Ö. (2008). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Ankara: Akçağ.

Ekici, M. (2008). Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme. *Millî Folklor,* 20 (80), ss. 33-38.

Elçin, Ş. (1964). *Anadolu köy orta oyunları (Köy tiyatrosu)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Erol, A. (2002). Bir dönemin popüler ikonu olarak Zeki Müren. *Biyografya 3 Zeki Müren*. İstanbul: Bağlam, ss. 43-98.

Erdoğan, İ. (1999). Popüler kültür: kültür alanında egemenlik ve mücadele. *Popüler Kültür ve İktidar*. N. Güngör (Der.). Ankara: Vadi, ss. 18-53.

Ersan, M. (2006). Türkiye Selçuklularında halkın eğlence hayatı. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 21 (2), ss. 77-92.

Haviland, W. A. vd. (2008). *Kültürel antropoloji*. İ. Deniz ve E. Sarıoğlu (Çev.). İstanbul: Kaknüs.

Kımışoğlu, Z. (2014). Geleneksel Kıbrıs Türk karagözünde Hanım Kız (Sümbül Hanım) tipi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 52, ss. 159-168.

Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (3), ss. 163-184.

Kottak, C. P. (2008). *Antropoloji insan çeşitliliğine bir bakış*. S. N. Altunkek vd. (Çev.). Ankara: Ütopya.

Nenola, A. (1999). Toplumsal cinsiyet, kültür ve folklor. M. Çeribaş (Çev.). *Kadın Folkloru Kuram ve Yöntem Üzerine Yazılar*. M. A. Yolcu (Ed., 2017). Konya: Kömen, ss. 85-113.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. O. Akınhay ve D. Kömürcü (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat.

Ong, W. J. (2013). *Sözlü ve yazılı kültür sözün teknolojileşmesi*. S. Postacıoğlu Banon (Çev.). İstanbul: Metis.

Özdemir, N. (1997). Türkiye'deki halk eğlenceleri ve kış eğlenceleri. *V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği, Oyun, Tiyatro, Eğlence Seksiyon Bildirileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı, ss. 279-291.

Özdemir. N. (2005). *Cumhuriyet dönemi Türk eğlence kültürü*. Ankara: Akçağ.

Özdemir. N. (2007). Osmanlı tüketim kültürü, eğlence ve yazılı medya ilişkisi. *Millî Folklor,* 19 (73), ss. 12-22.

Rakow, L. (1995). Popüler kültüre feminist yaklaşımlar: Ataerki'nin hakkını teslim etmek. *Kadın ve Popüler Kültür.* S. İrvan ve M. Binark (Der. ve Çev.). Ankara: Ark, ss. 15-40.

Tezcan, M. (1977). *Boş zamanlar sosyolojisi*. Ankara: Doğan.

TDK Türkçe Sözlük. (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Tylor, E. (1958). *Primitive culture*. New York: Harper Torchbooks.

Uygur, H. K. (2019). Ankara ferfene günlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında işlevsel olarak değerlendirilmesi. *Millî Folklor,* 31 (123), ss. 177-192.

3. İnternet kaynakları

URL-1: http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=5qyFc16X13WppC4LhzTJTcvZXgm5rsvMLfv0SjGhljTTT54GTW27!1653867681?id=30707 (04.02.2020)

URL-2: https://www.esgazete.com/magazin/kiz-kiza-kerem-eglencenin-yeni-adi-oldu-h169519.html (13.02.2020)

URL-3: http://www.222park.com/tr/mekanlar/retro-hall (21.02.2020)